

Прикладом чисто гуманітарної праці Місії може служити, що Місія кілька разів посилала харчеві дарунки на російську Станицю для полонених, яка стояла на усуненні і заарештованні большевиків під захистом Данського Червоного Хреста а теж святочні дарунки для російських полонених через чесько-російський комітет:

Observator.

Огляд міжнародної політики.

Провал Клемансо. Ера реванша і ера розчарування. Вітер реваншу і буря ворогування. Наслідки провалу для союзників Франції. Почуття в політиці — фіаско в життю. Клемансо і Україна. Французський плян відбудування України. Відношення до нього Польщі. Слизька позиція. Нова позиція Англії і Італії в українській справі.

Провалилися на виборах в президенти Клемансо. Давно вже трюїзмом стала істина, що окремі люде не грають рішаючої ролі в мирових подіях. Основний тон, фундамент життя творять економічні відносини. На їх фоні окремі діячі, навіть генії і велитні, є „прах, его же возметаєть вѣтръ от лица земли“, як казав колись Премудрий. Але бувають в історії моменти, головним чином переходні, коли окремі політичні діячі, як генії в науці, котрі могутньою думкою свого синтезу розсвітлюють аналітичну працю попередників і з їх чорної роботи творять цільний, могутній аккорд винаходу, так і ті політики на короткий час кристалізують собою найбільш пануючі, найбільш могутні течії, коли не громадського життя, то принаймі громадської думки і настроїв згодом; іноді дуже швидко, швидче ніж з'явилися, вони зникають; але не цілком в безвісти. Їх імена залишаються в історії, як імена творців, найдужчих виразників політичного моменту. Зараз ми маємо на міжнародньому обрїю скільки таких людей. Лойд Джордж в історії Англії, Вільсон в історії З'єднаних Штатів, Венізелос в історії Греції, Ленін в історії Росії не зникнуть. „яко быліе травное“, з памяти людей своєї країни; так само як не згинуть в історії боротьби за самостійність Польщі та України імена Пілсудського і Петлюри. Це є величини — більші чи менші — але цілком історичні. В їх іменах кристалізувалась стала ера історії народу, країни. Чи не найбільш типовим представником таких тимчасових виразників волі народної, sui generis само собою розуміється, був Клемансо. Хто його знає, чи перемогла Антанта Германію, колиб супроти такого могутнього організатора, яким був Вільгельм, не повстала трійця з Клемансо, Льюїс-Джорджа і Вільсона. Клемансо воплотив в собі найбільш випукло і ярко всі ознаки останньої французької ери реванша. Мрія Франції, котрою вона жила десятки літ, була поквітуватися з Германією, якою б там не було ціною, хоч би ціною власного життя. Зараз Франція отримала перемогу, правда Піррову. Во бій до останнього знесилив і її саму. Але перемога є. Помилка Клемансо, як і всіх великих артистів історії, була в тім, що він не зумів в свій час зійти з честю з історичної сцени. Як людина надзвичайно вперта, він і до президентського крісла йшов на пролом, втративши почуття нової ери розчарування в перемозі, реакції і національної прострації, яка завсїгди наступає після великих напружень.

З провалом Клемансо починається безперечно нова ера в історії Франції, ера витверезіння від національного шовінізму. Великі люде іноді несуть і велику руїну. Добившись майже повної ліквідації ворога на папері, Клемансо своєю впертою безоглядною політикою повного реваншу відкинув геть Америку, зруйнував до щенту симпатії до Франції в найближчих ще недавно друзях свого народу і розбуд захисаючу під впливом втоми ненависть Германії.

Наслідки провалу Клемансо відчуються і серед союзників і серед ворогів його народу.

Вільсон вже зійшов з арени. Разом з ним зникло і те баламутство, котре цей найбільш виразний побідник американського капіталу вніс в міжнародню політику своїми чотирнадцятью заповідями.

За ним зникне і Льюїс Джордж.

Так дорого стоюча для Англії політика східних авантур привела до повної реакції і розчарування в англійському ровесникові Клемансо. І коли Англія дійсно хоче здобути собі ринок колишньої Росії, за що англійський капітал зараз веде боротьбу не на життя, а на смерть з капіталом американським і бельгійським, вона примушена буде змінити свою східню політику, а значить і головного її виразника і діржора.

Клемансо був жорстоким цїніком в політиці. Але його помилка, як реального політика, була в тому, що почуття патріота іноді превалірували у нього над холодним розрахунком в життю. Почуття патріота підказували йому ненависть до Німеччини і до всього того, що було з нею звязане. Україна не мала, здається, в міжнародній політиці тяжчого ворога, ніж Клемансо. Ми пригадуємо собі розмову одного з наших видатніших діячів за кордоном з французьким прем'єром:

— Як чоловік, я знаю, що Україна має право і заслуговує на самостійність. Але, як Клемансо, скажу Вам — поки я у влади — Україна самостійности не матиме!

Реальні інтереси підказували Франції підтримку України в боротьбі з большевиками. Сліпе почуття ненависти штовхало його в обійми „Русского Совѣщанія“. Навіть всемогутні економічні інтереси не в силах були в цьому випадку перемотати капризу історії, яким був Клемансо. Економічні інтереси Франції потребували хліба, сирівців, котрими так богата Україна і за які Франція за скілька літ можливо компенсувалась би за ті величезні збитки, які потерпіла в Росії, колиб перший плян Антанти про розмежування впливів прийшов до життя. Короткозора політика французьких проводирів штовхнула їх на одеську авантюру, потім на Денікінську. Вплив французької політики на англійську був в українському питанні безперечний. Принаймі з початку Англія цілком умила руки, даючи Франції волю повної самодіскредитації в цій справі. Але і її черга настала. Бо історія Денікінського походу це вже історія „посрамлення“ і компромітації Англії, а не лиш Франції.

Трудно бути пророком в міжнародній політиці, але ми певні в тому, що з демісією Клемансо наступить різка зміна в відношеннях до України не тільки Англії і Франції, але і всеї Антанти.

Принаймі тепер вже деякі ознаки тої зміни помічаються. Деякий час та політика можливо ще буде точитись по старій інерції. І нам українським політикам і самому народові доведеться ще мати діло з конкретними наслідками роботи Клемансо.

Як декому відомо, ще весною минулого року у Франції повстав плян приєднання України до боротьби з большевиками не дорогою підтримки Петлюри,

а шляхом утворення правобережної України при допомозі Польщі. Над цим пляном багато попрацювали і деякі польські кола з одним з теперішніх членів парижської делегації. Плян на думку авторів був дуже простий. Польща має зайняти Україну аж по Дніпро і Чорне море. „Вибирається“ гетьман України з початку „Самостійної“, потім федеративної з Польщею, а там, як пан Бог дасть, то й автономної „Самостійним“, а потім коронним гетьманом мав бути один з графів Потоцьких. Успіхи Денікіна на деякий час відсунули цю ще одну з марних фантазій антантських діріжорів. Але коли Денікін зник, старий плян знов виник, і в результаті Польща дістала припоручення від Клемансо і Льюїд-Джорджа нести мир і порядок в селянську українську хату на вістрії польського мужичого багнету.

Ми не знаємо, як зараз поставиться польська влада до цього пляну. Але ми вірямо більше в державний розум, в глибокий патріотизм та в розуміння насущних потреб свого народу діячів польської військової партії, ніж в далекорість Клемансо. Пригадуємо тут невелику справку для наших реальних політиків.

Здається в початку, як раз в розцвіті Денікінської слави на Україні, на одній з таємних нарад в Варшаві обмірковувалась східня політика Польщі. Нарада різко поділилась на дві групи — демократичну військову і консервативну-ендековську і споріднені з нею течії. Дебатувалось конкретне питання: чи з'єднатись з Денікіним і йти йому на допомогу, задушивши польськими військами недобитки Української Армії, чи йти на зустріч демократичній Україні і допомогти їй патронами, одягнувши в боротьбі з большевиками, а значить і з Денікіним. Після довгих і горячих дебатів і розмов виступив представник польського війська і заявив, що намічена нова авантюра на Україні загрожувала цілості польської армії і польської держави. Серед правобережного селянства польський похід викликав би сильну реакцію проти польського землеволодіння і польського населення, і без того дуже мало популярного в тій країні. Та ні з якого погляду не можливо буде в очах польського жовніра виправдати той новий тяжкий похід. Серед польських жовніврів в найкращих частинах є майже половина большевиків, котрих утримує в межах дисципліни національна свідомість. Коли б навіть ті частини були примушені творити порядок на Україні, їм ще більше, ніж в Польщі загрожувала б агітація з боку большевиків.

Результати дебатів нам відомі. Польща пішла не за Денікіним, а на зустріч Українській Владі. Правда — зараз вона попала на досить слизьку дорогу. З одного боку рожевий плян Клемансо і Ко, — забрати голими руками пів України, а разом з ними і величезні запаси хліба, без котрого загибають великі міста Польщі, бо навіть Варшава, Краків і Львів сидять по 2 до 3 дні без невеличкого хлібного раціону, а з другого боку, для цього пляну є деяке моральне оправдання — прохання про допомогу Українській Владі. До такої постановки питання спричинився і наш не зовсім вдалий представник в Парижі п. Тишкевич, котрий і сам був би не від того, щоб взяти гетьманську булаву в свої старечі руки, або принаймі хоч свої наддніпрянські маетки спасти від переходу до селян. Але до його роботи ми ще вернемось в другий раз. Зараз же нам здається, що демісія Клемансо і обережність наших політиків могла-б припинити інерцію старої авантюри і спасти, як Польщу з Україною від свіжих потоків крові і свіжої руїни, так і Антанту від ще більшого скандалу в східній політиці.

Велику роль в нових відносинах Європи до України може відограти і Англія, а потім Італія. Економічні інтереси тої і другої країни на Україні не є протилежні. Коли Італія потребує зараз від нас хліба і магнезії, то Англія зможе в перші часи

обійтись і своїм колоніяльним добром. Коли Італія немає куди збути льомбардійського полотна і деяких сільсько-господарських машин і рада-б навіть в кредит наділити ними Україну, то Англія радніша-б була вложити свої капітали в Дніпрянські і Двістрянські пороги, підняти на ноги нашу фабрично-заводську промисловість, викинути на наш голодний ринок деякі свої залежані фабрики.

З цього погляду надзвичайно є симптоматичні як пропозиція в італійським парламентах визнати самостійність України так і та телеграма про приємні відносини антантських кол до наміру закордонних Наддніпрянців сконсолідувати свої громадські сили на боротьбу за визволення України від чужинців і на допомогу нашому урядові в цій справі туг за межами рідного краю. Офіційна телеграма*) нашої італійської місії додає, „що ця подія буде мати значіння для признання незалежної України в короткім часі“. Ще більш симптоматично, що в самій столиці тої країни, в котрій мала відбутись нарада українських організацій, англійський і український послі обмінялись візитами, після чого український посол, як офіційний член дипломатичного корпусу, був запрошений разом з іншими дипломатичними представниками на раут. Не слід прибільшувати цієї дрібниці, але коли взяти на увагу ще факти майже двохмісячних преліминарних переговорів деяких українських громадських діячів з представниками англійської дипломатії, то проти волі напрошується спостереження, що в дуже грубій стіні попереджень і підозрінь англійського громадянства і англійської офіційної дипломатії Українцям вдалось на кінець пробити деяку „брешь“. Пояснюється зміна ситуації на нашу думку не зусиллями одних українських дипломатів, а тим, що в звязку з упадком Денікіна і Клемансо на кон східньої політики виступає той плян протибольшевицької боротьби, про котрий давно вже писали і говорили за кордоном представники українського і представники інших поневоленіх народів колишньої Росії — плян балтійсько-чорноморського антибольшевицького і разом з тим антиросійського Союзу Народів.

Україна.

Інформації за час після 15-го грудня. Уряд У. Н. Р. на чолі з Мазепою має в своїму розпорядженні значну армію, в склад якої увійшли 16-го грудня галицькі частини, що стояли в Винницькому районі, а також різні частини повстанців. Командує армією Генерал Омелянович Павленко. Влада Уряду охоплює повіти Брацлавський, Винницький, Літинський, Летичівський, Липовицький, Таращанський, Звенигородський, Сквиський. Наші війська в останні дні заняли Вапнярку, Бірзулу, Могилів і Бар. Кабінет Мазепи ніякого звязку або порозуміння з большевиками не має і не має нічого спільного з Київським Урядом. На чолі Уряду в Києві стоять Мануїльський, Затонський, Пьотровський. Ніхто з Українців навіть самих лівих течій не приймає участі в урядованні большевицькому. Вже мали місце сутички між нашим військом і большевиками. Сподіваємось, що большевики нас не будуть більше зачіпати. Повстанці цілком підлягають Уряду. При Уряді утворена комісія, яка почала вже технічну працю по скликанню Предпарлямента. Урочисто проголошуються принципи широкого демократизму і парламентаризму. Будь-яка диктатура класів або партій рішуче відкидається. Чутки про існування де-кількох Урядів цілком спростовуються. В розпорядженні Уряду знаходиться, в якості адміністраційно господарчого органа „Краєва Управа“ на де-кілька повітів, яка заступає попереднє земство і комісаріят. Всі нації, що живуть на Україні туляться, до Уряду, також всі кола суспільства. Військовий суд звільнив від обвинувачення генерала Тарнавського, який довів документами, що він лиш як військовий повинен був виконати наказ Дикта-

*) Друк. в поп. ч. „Волі“.